

vprašanjanj obstoja, moči, časti in najvišjih interesov se država nikdar ne podvrže taki razsodbi, temveč prej prime za meč.

Za notranje delovanje države služi zakonodaja in uprava; obe sta opisani že kakor naravna iztoka pravice. K upravi sodi kazenska pravica. Država je tu pooblaščenka; kazenska pravica se izvršuje po državi potom sodnije in kazenske oblasti. Za pravno utemeljenje kazni so vpostavljene pri raznih sestavih najrazličnejše teorije. Po absolutni vedi je kazen potrebna za negacijo v hudodelstvu obseženega zanikanja prava; pri relativni vedi služi kazen k ustrahovanju storilca pred pregreškom in po storjenem delu k ustrahovanju drugih; po drugem načinu je namen kazni poboljšanje hudodelcev. Po načinu, ki je soroden samovladni ali absolutni vedi, je kazen zadostilo. Po stvarnem zapopadku je pravi vzrok za žuganje in izvršbo kazni samo v zapovedi avtoritet; to zadostuje sodniku in zavezancem, podložnim ukazu. Drugo vprašanje je: kateri so vzroki, ki določajo avtoriteti ali državi izdajati te zapovedi; šele tu dobijo vsi oni vzroki svoje pravo mesto, s katerimi se hoče po pomoti utemeljiti pravo kazni. Tudi vprašanje, kako daleč se sme raztegniti kazen, ni vprašanje prava; to sodi kakor sploh kazen v odmero avtoritet. Te se morejo določiti pri tem s stanjem kulture pri podložnih in po posebni važnosti posameznih pravic; zaraditega morejo avtoritete sprejeti tudi v svoje kazni smrt. To je le vprašanje državne modrosti, ki sodi, kake meje se ima tu držati avtoriteta.

Zapopadek vseh teh pokazanih delovanj tvori samodržnost države. V nji je bistveno zapopadeno, da stoji država nad pravico in da te samodržnosti ne razveljavi ne pogodba ne prisega in ne prosta podložnost avtoritete. Šele Rousseau je povzdignil ta pojem samodržnosti do svojega popolnega pomena in pogršel le v tem, da jo je pripisal le ljudstvu, ne pa tudi vladarju in najvišjemu duhovnu. Iz samodržnosti sledi neodgovornost avtoritet.

V članku „Oblast — učitelj“ v letošnjem letniku „Učiteljskega Tovariša“ (št. 20. in 21.) je torej samo povedano, kako je učitelju razumevati, da se ravna po zakonih, in kako je oblast ustrojena v njih čuvanje — ne glede na kršenje zakonov v posameznih slučajih — pri vseh deželnih in državnih šolskih zakonih, ki imajo vedno iz kakega stališča svojo vsebino na čistem papirju.

Iz naše organizacije.

Štajersko.

Učiteljsko društvo za ptujski okraj zboruje v četrtek, dne 11. oktobra 1906, dopoldne ob 1/2 11. uri v okoliški šoli po sledečem vzporedju: 1. Zapisnik. 2. Dopisi. 3. O šolski in ljudski higijeni, poroča g. Fran Cvetko. 4. Slučajnosti.

Pol ure prej, t. j. ob 10. uri, zboruje ravno tam učiteljsko čebelarstvo z nastopnim dnevnim redom: 1. Demonstracija pri čebelnjaku. 2. Dopisi. 3. Poročilo o delovanju. 4. Volitev novega odbora. Na polnoštevilno udeležbo vljudno vabita Jožef Wesiak, t. č. predsednik učit. čeb. društva in Fran Šorn, t. č. podpredsednik učit. društva.

Slovenjebistriško učiteljsko društvo zboruje v četrtek, 11. t. m., ob 10. uri v Slov. Bistrici. Dnevni red: 1. zapisnik, 2. dopisi, 3. razgovor o šolskem in učnem redu, 4. „Narodna pesem v narodno šolo!“ Predava tov. M. Vršič. 5. Eventualia. Z ozirom na soglasni sklep zadnjega zborovanja se vrše odslej vsa zborovanja v čitalniških prostorih. (Narodni dom.)

Polanec, predsednik.

Književnost in umetnost.

IV. poročilo o stanju ljudskega šolstva v okraju goriškem za leto 1905/1906. Sestavil Franc Finšger, c. kr. okrajni šolski nadzornik. V Gorici 1906. Založil c. kr. okrajni šolski svet v Gorici. — To je naslov 65 strani broječi brošuri, ki nam podaja natančno sliko ljudskega šolstva, učiteljstva in vseh šolskih korporacij v goriškem okraju. Da je brošura zanimiva tudi za lajika, so na prvem mestu priobčeni čitanja vredni referati, in sicer: 1. „Kako naj sodeluje šola v boju proti alkoholizmu“, konferenčno poročilo nadučitelja Franca Bajta; 2. „Branje v ljudski šoli od 1. do 8. šolskega leta“, konferenčno poročilo nadučitelja Edvarda Prinčiča; 3. spis nadučitelja Alojzija Verča „Izvadek iz kronike ljudske šole v Kanalu“. Nadalje obsega brošura razpredelke: Šolska oblastva, Osebnost stalež okrajnega učiteljstva, Pregled šol in učiteljstva v okraju, Pregled šolske mladine in Izkaz daril.

Šola in dom. Priobčil Ivan Štrukelj, ljudski učitelj. Cena 12 h. V samozaložbi. Natisnila „Učiteljska tiskarna“ v Ljubljani, 1906. Za danes knjižico, ki obsega 22 strani, samo najtopleje priporočamo; o delcu samem izpregovorimo pozneje.

Kmetijsko gospodarstvo. Za kmetijske šole in praktične gospodarje spisal Viljem Rohrman, pristav Kranjske kmetijske šole na Grmu. Druga na novo predelana izdaja. Celje 1906. — Str. 109, cena v platno vezanemu izvodu 1 K 60 h, po pošti 20 h več.

Domovinska dežela Štajerska. V „Učiteljski tiskarni“ se je ravnokar dotiskala knjižica „Domovinska dežela Štajerska“. Učencem spodnještajerskih ljudskih šol v ponavljanje učne snovi iz domoznanstva sestavil Josip Mešiček, nadučitelj v Sevnici. Knjižico je dobiti pri izdajatelju trdno vezano po 40 h.

Der Panlavismus. Eine national-politische Betrachtung von —x. Cilli 1906. — Str. 67, cena broširanemu izvodu 60 h, po pošti 10 h več.

Popotnik. Letnik XXVII. Štev. 9. — Tovariš Avguštin Požegar priobčuje začetek razprave „Laž in resnica“. Razprava utegne postati prav zanimiva. — „O estetiškem deklamovanju v ljudski šoli“ piše dr. J. Bezjak, in sicer govori v tem zvezku o naglaševanju (temeljni in glavni naglas). — Dragotin Svoboda prijavlja konec Jos. Zbrojeve razprave „Individualna stran vzgoje in pouka v ljudski šoli.“ — Fr. Koebek in M. J. Nerat nadaljujeta s svojim poročilom „S I. mednarodnega kongresa za šolsko higijeno v Norimberku l. 1904.“ — „Kako in koliko se poučuj v deških ročnih delih na ljudski šoli“ je naslov naslednjemu članku, ki ga je po dr. Waldemaru Götzeju posnel tovariš Anton Maslo. — Marljivi tovariš Ivan Šega objavlja 121., 122. in 123. odstavek svojih aktualnih „Pedagoških utrinkov“. — „Književno poročilo“ navaja knjižne novosti, „Razgled“ pa prinaša v „Listku“, „Pedagoških paberkih“ in v „Kroniki“ vse polno drobtin iz šolskega življenja. „Popotniku“ čast!

Album Kranjske. Društvo za promet tujcev na Kranjskem namerava izdati krasen album slik najlepših krajev Kranjske v 10.000 izvodih. Stalo bi to delo 4000 K. Izdelali ga bi trdka Photorel & Comp. v Curihi in ga razposlala po vsem svetu.

Vestnik.

Učiteljski dobrotniki. „Društvu za zgradbo učiteljskega konvikta v Ljubljani“ so darovali: č. gospa Ludovika Likarjeva, trgovka s šlezkim suknom v Grahovem, 20 K; g. Jakob Petrovčič, trgovec v Trebnjem, nabral v veseli družbi 4 K 30 h; Gornjegrajsko učiteljsko društvo na račun pokroviteljine 16 K. Živili učiteljski dobrotniki in nasledniki! Bog plati!

Osebnost vesti na Kranjskem. Učiteljica Doroteja Dereanijeva pride s Sv. Gore na Vače, kjer je provizorično nameščena tudi absolvirana učiteljska kandidatinja Ana Elsnerjeva. Na Sv. Goro je imenovana otroška vrtnarica Justina Grilčeva z Vač.

Poročil se je tovariš M. Salberger, učitelj na Jesenicah, z gđ. B. Mervo, učiteljico istotam. Čestitamo!

Letnina za „Slovensko deželno učiteljsko društvo“ v Ljubljani znaša za uda po 10 h, a ne po 5 h, kakor smo zadnjič poročali. To na znanje tistim društvom, ki še niso vplačala letnine za tekoče leto.

Jesenski kmetijski tečaj za učitelje se vrši od 8. do 14. t. m. na Grmu. — Tovariši-udeleženci se zbirajo v nedeljo, dne 7. t. m., opoldne v hotelu Lloyd v Ljubljani, da potem skupno potujejo na Dolenjsko.

Umrl je v Stranica pri Konjicah g. Anton Arzenšek, nadučitelj v pokoju, star 70 let. R. i. p.!

Preizkušnje učiteljske usposobljenosti za obče ljudske in meščanske šole se prično na e. kr. ženskem učiteljsku v Gorici, dne 5. novembra t. l. ob 8. uri zjutraj. Pravilno opremljene prošnje se imajo predpisanim potom do 15. oktobra t. l. pri podpisnem ravnateljstvu uložiti. Ravnateljstvo e. kr. izpraševalne komisije za obče ljudske in meščanske šole v Gorici, dne 1. oktobra 1906. Ravnatelj: Štef. Križnič m. p.

Profesor Frischauf — upokojen. Vseučiliškega profesorja Frischaufa so poslali v pokoj. Prof. Frischauf je žrtev vsenemške strasti. Preganjali so ga, ker je bil kot pošten Nemeec naklonjen slovenskemu planinstvu.

Prihodnje usposobljenostne preizkušnje za obče ljudske in meščanske šole se prično pri e. kr. izpraševalni komisiji v Ljubljani dne 5. novembra 1906, ob 8. uri zjutraj na e. kr. učiteljsku. Pravilno opremljene prošnje za pripust k usposobljenostni preizkušnji je po predpisnem službenem potu pravečasno vložiti tako, da bodo do 27. oktobra 1906 v rokah izpraševalne komisije.

„Pri našem cesarju.“ Sl. šolska vodstva, ki so prejela od g. trgovca Jerneja Bahoveca te knjižice, pa še niso poravnala računov, prosimo, da store to čim preje.

P. n. gg. e. kr. okrajne šolske nadzornike prosim, da mi blagovolijo poslati za Letopis Slovenske Šolske Matice teme in teze, ki so se obravnavale oziroma vsprejele pri letošnjih okrajnih učiteljskih konferencah. V Ljubljani, 1. oktobra 1906. Jakob Dimnik.

Zgodovinarji iz Avstrije in Nemčije so zborovali pretekli teden na Dunaju.

Mednarodni kongres za raziskovanje bolezni raka zboruje v Frankfurtu.

Novi šolski poslopji so zgradili na Vačah in v Višnji gori.

Zasilno šolo otvorijo v Žibrsah-Medvedjem brdu pri Logateu.

Bodoči škofje. Praški kardinal baron Skrbensky je posvetil v mašnika princa Jurija Liechtensteina. Aristokratje so prišli do spoznanja, da ne spravijo svojih sinov niti v vojski tako naglo naprej kakor v duhovski službi, kjer jih takorekoč že pri vstopu določijo za škofo in kardinale.

V Slovenski Bistrici nameravajo ustanoviti šolo nemškega šulferajna.

Nova stranka na Štajerskem. Preteklo nedeljo je bil v Narodnem domu v Celju shod, ki se ga je udeležilo 114 oseb in ki je sklenil osnovati „Narodno stranko za Štajersko“. Stranka začne v kratkem izdajati svoje glasilo, tednik „Narodni List“.

Novi milijoni. Vojni minister zahteva nove milijone, in sicer za skupno vojsko in za mornarico, za zadnjo samo ubogih 170 milijonov kron!

Šulferajnska šola v Šiški ni mogla začeti s svojim plodonosnim delovanjem, ker ni bilo v šolo — nobenega otroka! Tako razočaranje!

Pasivno resistenco so začeli uradniki davčnega oddelka dunajskega magistrata. Tudi učiteljstvu ne bo kazalo nič drugega, ako mu ne izboljšajo plač.

Kongrua. Proračunski odsek državnega zbora je dne 25. pret. mes. po dveurni seji z vsemi proti štirim glasovom odobril brez prejembe kompromisni načrt vlade glede kongrua. Vsebinska je znana. Duhovniki v pastirstvu dobe osem petletnic po 200 K; določba velja tudi „pro praeterito“. Minister dr. Marchet je toplo priporočal ta načrt v imenu skupne vlade s špe-

cijalnega stališča. Upiral se je edini soc. demokrat Seitz, proti pa so glasovali dr. Menger in vsenemca dr. Schalk in Berger.

Sklicanje delegacij je določeno na dan 25. novembra.

Šesti ogrski katoliški shod so otvorili 25. pret. mes. v Budimpešti. Slavnostni govor je imel znani klerikalni grof Zichy.

Kruha in ne topov! Ogrska vlada namerava predložiti v proračunu za 1907. zbornici trošek 20 milijonov kron za uvedbo honvedskega topništva. — Madjarski list „Pesti Naplo“ je priobčil te dni oster članek, v katerem protestuje proti temu, da bi honvedi dobili svojo artilerijo. Omenjeni list pravi, naj skrbe poklicani činitelji rajši za to, da dobi ljudstvo kruha ter pozivlja ogrske voditelje, da se odločno upro proti vsakemu povišanju vojnih troškov. — Tudi v naši državni polovici nameravajo uvesti domobransko topništvo. Naši poslanci naj se temu upro in zahtevajo, da se dajo ti milijoni v kulturne svrhe!

„Edinost“ priobčuje članek o ljudskem šolstvu v tržaški okolici. Na ta članek se ozremo prihodnjč.

Kako delajo v celjskih nemških ljudskih šolah s slovenskimi otroci. V „Domovini“ čitamo: „V celjske nemške šole sprejemajo, kakor znano, vsakega slovenskega otroka. Mnoge slovenske učence in učenke pa potem, ko so jih nekaj časa imeli v šoli, kar na kratko odpravijo iz šole, in taki otroci ostanejo brez uka, ker v slovenske šole ne gredo več. Tako se taki otroci ne uče ničesar in se tudi mnogi popolnoma izpridijo. Saj vidimo mnogo mladih potepuhov med šolskimi urami. Taki so sadovi lovenja slovenskih otrok za nemške šole!“

Nenavaden testament. Najdaljši dosedaj znan testament je napisal angleški pastor Hulsen, ki je na 400 straneh navadnega poslovnega papirja zapisal vso svojo imovino vseučilišču v Cambridgeu.

Strossmayerjev naslednik na biskupski stolici v Djakovu bo, kakor poroča „Pokret“, g. Milinović, biskup v Baru v Črni gori. To bi bilo vsem Hrvatom po volji, boje se pa, da bodo odločujoči krogi v Budimpešti in na Dunaju dosegli, da posade na to mesto biskupa Stadlerja iz Sarajeva.

Obrtna knjižnica v Gorici. Zavod za pospeševanje male obrti si je omislil obrtno knjižnico, ki jo otvoré ta mesec.

Papež hoče zmanjšati število postnih dni in vigilij. Rimski „Tribuna“ poroča, da papež priobči v kratkem pismo, s katerim zmanjša število postov za vernike vsega sveta. Temu pismu pripisujejo veliko važnost, češ, da pomenja to zmago modernih nazorov nad starimi zapovedmi cerkve.

Čitanje časnikov zdravilo. To zveni nekako čudno, ali vendar je tako. Na Angleškem priporočajo glasoviti strokovnjaki čitanje časnikov tistim, ki so preobloženi z duševnim poslom. Prvi med temi prijatelji novinstva, ki mu imajo novine zahvaliti ta poklon, je predsednik društva zdravstvenih nadzornikov, sir James Crichton Brown. On posebno priporoča čitanje časnikov za tipične moderne bolnike, ki bolujejo na nervozni utrujenosti ter pravi: „S popolnim prepričanjem moram izjaviti, da so novine z vsemi svojimi pomanjkljivostmi uspešno sredstvo za vzdrževanje našega zdravja. One so protilek proti delu, ki napenja živce, te odpirajo kratkovidnim svetovno obzorje, nam dajejo lahko prebavljive duševne hrane; in ako bi dobili koga, ki bi hotel odpraviti novine, ta bi moral v — blaznico!“

Lek proti raku. List „Petit Bleu“ je priobčil minule dni vest, došlo mu iz Južne Afrike, v kateri je rečeno, da so tam dobili neko rastlino, iz katere se napravlja lek proti raku. Zdravljenje se vrši tako, da injicirajo sok omenjene rastline bolniku pod kožo. Poizkusili so baje ta lek na treh bolnikih, in sicer pri enem črncu in na dveh belokožcih, ki so popolnoma ozdravili.

Plavajoče tiskarne. Na parnikih nemških prekmorskih družb imajo sedaj 50 tiskarn z 250 črkostaveci. Vsi ti moderni parniki izdajajo namreč svoje časopise za potnike, nadalje tiskajo jedilne liste itd.

Razgled po šolskem svetu.

— **Novi naučni minister dr. Gustav Marchet** je rojen v Badnu dne 29. maja l. 1846. — V državnem zboru